

SHORT, John Rennie (2017)
Human Geography. A Short Introduction
 Nova York: Oxford University Press, 336 p.
 ISBN 978-0190679835

L'autor, John Rennie Short, va néixer a Starling (Escòcia) l'any 1951 i va obtenir el doctorat al Departament de Geografia de la Universitat de Bristol (Anglaterra) el 1976. Va ser *Lecturer* (1978-1990) a la Universitat de Reading (Anglaterra), *Senior Research Fellow* a la Universitat Nacional d' Austràlia, *Erasmus Professor* a la Universitat de Groningen (Països Baixos) i *Leverhulme Professor* a la Universitat de Loughborough (Anglaterra). Va obtenir la plaça de *Professor* a la Maxwell School of Citizenship and Public Affairs de la Universitat de Syracuse (Nova York, EUA), on va exercir en el període 1992-2001. Des del 2002 és catedràtic de Polítiques Públiques a la Universitat de Maryland (UMBC). La seva recerca tracta els temes urbans i ambientals, la representació cartogràfica i les polítiques públiques. És autor de quaranta llibres, dels quals destaco *The Humane City* (1989), que va dedicar-me en la introducció perquè vam ser companys i el vaig apropar a la vida social i política de Barcelona, molt present en alguns dels seus llibres, i també *Imagined Country* (1991), *The Urban Order* (1996), *Alternative Geographies* (2000), *The World Through Maps* (2003), *Urban Theory. A Critical Assessment* (2006), *Cities and Nature* (2008) i *Cities and Suburbs: New Metropolitan Realities in the US* (2009). Ha estat conferenciant al Departament de Geografia de la UAB (1996 i 2002) i ha publicat a la revista DAG, 55 (2009) l'article «The liquid city of Megalopolis», on proposa una definició de megalòpoli per a les deu grans regions metropolitanes dels EUA. Vam compartir despatx al Departament de Geografia de la Universitat de Bristol els cursos 1973-1975. En l'obra que comentem es pot trobar la influència pedagògica de Petter Haggett,

de qui vam ser deixebles, i del seu llibre *Geography: A Modern Synthesis* (1979, 1a edició), que té un protocol de paraules clau, objectius a cada lliçó i un nombre molt gran d'exemples.

Human Geography. A Short Introduction permet una explicació flexible dels temes principals que configuren el coneixement de la societat del nostre planeta. Aquesta segona edició (2017) introdueix millores pedagògiques i d'enfocament respecte de la primera (2015), com la prioritització de l'organització de l'espai.

El llibre de John Rennie Short, elaborat en el marc de l'educació universitària anglosaxona, va dirigit a l'alumnat dels *colleges* i del primer curs de *Bachelor on Geography*. S'estructura en set parts i divuit capítols a l'entorn de l'organització de l'espai des de diverses perspectives.

En la primera part, «El context», es tracten els temes del planeta humanitzat i l'estudi de la geografia humana en el context històric. Es plantegen conceptes fonamentals com *espai i lloc*, les categories espacials com nació, estat, regió, paisatge o ciutat. També es fa referència als mètodes, en relació amb l'escala d'anàlisi, des dels índexs com *Human Development* (HDI) fins al tractament qualitatiu. S'incideix en les tècniques cartogràfiques i estadístiques que han desembocat en un predomini dels sistemes d'informació geogràfica.

La segona part, «Població, recursos i medi ambient», se centra en la dinàmica de la població i les fases històriques de la seva evolució en diverses realitats. Després, es relaciona la població amb els aliments fent referència a la transformació agrària i, d'una manera crítica, amb el sistema de producció d'aliments al món contemporani. A continuació, es relaciona la població amb els recursos,

posant èmfasi en les fonts energètiques i els límits de creixement. Es tracten temes clau com la fracturació hidràulica als EUA. Seguidament, es planteja la relació entre la població i el medi ambient, en sentit ampli, des de la natura fins a la cultura. Es tracten els impactes ambientals, els riscos i la modificació humana de la natura.

En la tercera part, «L'organització econòmica de l'espai», es planteja la geografia econòmica dels sectors primari, secundari i terciari, així com el desenvolupament desigual en el marc de les escales regional i global. S'expliquen diversos models, com el de Von Thünen, i la transformació agrícola de la «revolució verda». En parlar de la indústria manufacturera es fa una anàlisi històrica a partir dels quatre «cicles de Kondratieff» (tèxtil, ferro i acer, producció en massa i alta tecnologia) amb referència a molts casos pràctics. Els serveis es presenten en el procés històric i es planteja que, en el moment actual, els serveis productius correspondrien al sector quaternari en un món globalitzat. En presentar-se les diferències, es tracta el «model centre-perifèria» com a alternativa al «model de creixement de Rostow». Es parla també dels «clústers econòmics regionals». Finalment, es fa una anàlisi del paper de l'estat, l'economia global i la incidència dels factors capital i treball, i es tracta, per acabar, el risc del consum massiu.

A la quarta part, «L'organització cultural de l'espai», es parteix del criteri que hi ha una relació estreta entre espai, lloc i cultura. Aquesta última s'expressa en l'espai però està incrustada al lloc. Es fa una anàlisi de la distribució de la població al món i de les diferències de gènere, edat, raça i etnicitat (cultura com a religió), però també de les pautes de mobilitat espai-temps, les migracions i els models gravitatoris. Es dedica un capítol a la geografia de les religions, des d'un enfocament general fins al fet que és una força que organitza l'espai i com contribueix

a la creació d'una identitat. També hi ha un capítol dedicat a la geografia del llenguatge, en relació amb el poder i la identitat, que contribueix a la formació del lloc i a les diferències socials, així com a la força política.

A la cinquena part, «L'organització global de l'espai», es considera que la globalització econòmica comporta una convergència temps/espai que tendeix a una homogeneïtzació a escala mundial, però alhora reforça la identitat a escala global. Es presenten les tres onades de globalització (els grans descobriments dels segles XV-XVI; la industrialització i el comerç mundial entre 1865 i 1914; i la compressió del cost espai/temps a partir de la dècada dels setanta del segle XX) i del canvi global amb tots els seus elements (les corporacions transnacionals, les ONG, el neoliberalisme, etc.) fins a considerar un «món pla» on pocs elements sobresurten. La geografia global de la cultura permet parlar de les regions culturals, la difusió espacial, la territorialització (i la desterritorialització) de la cultura, l'estil arquitectònic i la producció global de la cultura com a mercaderia, i el mite de l'homogeneïtat cultural.

La sisena part, «L'organització política de l'espai», ens presenta les diverses formes de relació entre espai i política. Es parla dels imperis antics i dels contemporanis, de la seva desintegració amb la descolonització i del naixement de nous estats. També del paper de les fronteres —terrestres i marítimes—, del xoc de civilitzacions i de l'anomenat «nou ordre mundial». Es dedica un capítol als conceptes d'estat, nació i estat-nació: a la forma de valorar la seva importància relativa i les diferències emprant el PIB i altres indicadors; al sorgiment i fallida dels estats, la geopolítica i les minories; a les forces centrípetes que busquen unificar els estats i a les centrífugues que persegueixen la seva fragmentació, amb exemples com la Guerra Civil dels EUA (1861-1865) o els processos per a

la independència d'Escòcia, el Quebec o Catalunya; i la cooperació entre estats, la geografia de les eleccions i de la representació política.

La setena part, «L'organització urbana de l'espai», es fonamenta en el paper clau dels sistemes urbans en la geografia del món actual. Identifica tres revolucions urbanes diferents, els sistemes urbans a diverses escales jeràrquiques i, finalment, l'estructura interna de les ciutats i com els fluxos (capital i persones), l'habitatge, la interacció social i els conflictes polítics modelen les ciutats del món. Les tres revolucions urbanes les situa en el neolític, la ciutat industrial (segles XIX-XX) i un fenomen global des de mitjan segle XX. Aquesta darrera es caracteritza per grans ciutats, la formació de metròpolis i la dispersió urbana, sovint sense planejament, que comporta barris pobres sense serveis, de manera que s'accentua la diferenciació urbana. El capítol de les xarxes urbanes permet presentar la «teoria del lloc central», la «regla de rang-dimensió» i les xarxes globals. El darrer capítol presenta la formació de l'estructura interna de la ciutat, amb atenció especial al mercat de l'habitatge, i com aquest discrimina l'espai i la ciutadania. S'introdueixen diversos models (Burgess, Murdie, Hanlon-Short-Vicino i Short Model, sobre l'estructura urbana en el Sud global) i tècniques per mesurar la segregació urbana. Finalment, tracta la ciutat com un escenari polític amb diversos exem-

ples per a cada element (habitatge, acció col·lectiva, formes de govern, etc.), amb una menció especial al paper de Barcelona com a lloc de reivindicacions. Acaba enumerant els principals canvis en la ciutat contemporània (gentrificació, edificis-símbol o el paper dels Jocs Olímpics).

Cal esmentar els recursos pedagògics d'aquest llibre, començant per un glossari de definicions amb 400 entrades. A cada capítol hi ha objectius d'aprenentatge, diversos exemples fora de text i resultats d'aprenentatge (*learning outcomes*) que complementen els coneixements presentats en el redactat bàsic. S'ofereixen de 8 a 10 referències citades en el text i entre 4 i 6 lectures complementàries. També s'inclou una selecció de llocs web i de mapes interactius. Finalment, hi ha un índex de conceptes, llocs i persones amb més de 2.800 entrades. Aquesta obra recull la maduresa docent i investigadora de quaranta anys de professió, i és una referència molt útil per a tot el professorat i l'alumnat en els primers anys d'estudi de la geografia però també d'altres ciències socials i de les ciències ambientals.

Antoni F. Tulla

Universitat Autònoma de Barcelona
 Departament de Geografia
 antoni.tulla@uab.cat
<https://doi.org/10.5565/rev/dag.510>

